

affectum conjungi potest, et est etiam res quædam factibilis a tali operante, qui potest applicare potentiam suam ad talem effectum exequendum. Priori modo versatur voluntas Dei circa tale objectum, quando ordine tantum intentionis procedit: posteriori autem modo quando jam inchoat executionem. Quam doctrinam sumo ex D. Thoma, 1, 2, quæst. 15 et 16, præsertim art. 4, ubi hoc modo distinguit consensum, et electionem ex una parte, ab usu. Nam consensus pertinet ad ordinem consultationis, dicitque acceptationem talis medii per affectum, et complacentiam, vel etiam per electionem, si cum aliis conferatur, nondum tamen ex vi talis actus sit, quia in eo se gerit voluntas, ut facultas operativa ad extra: Usus vero sequitur post electionem, et inchoat executionem effectus, quia jam versatur circa illum, ut operabilem. Ad eundem ergo modum intelligere debemus voluntatem divinam.

7. *Potentia Dei executrix distinguitur a voluntate et intellectu divino.* — Denique hoc erit facilius, si advertamus, potentiam, per quam Deus exequitur exteriores actiones, esse ratione distinctam ab intellectu, et voluntate ejus, ut ex aliis locis nunc suppono. Per voluntatem igitur, qua Deus intra se præfinit, seu acceptat tale medium, non intelligitur applicare potentiam suam ad operandum, sed tantum amare illud bonum respectu talis personæ, per voluntatem autem exequentem applicat potentiam suam ad exequendum id quod dilexerat. Et ideo, si talem effectum operaturus est Deus cum causa secunda, ita applicat potentiam suam, sicut tali causæ secundæ, vel debitum, vel proportionatum est. Unde si illa sit tantum operatura physice, et non libere, applicat suam potentiam ad concursum determinatum ad unum. Si vero causa secunda sit operatura libere, applicat ad influxum magis indifferentem. Hoc igitur modo recte intelligitur distinctio inter has voluntates.

8. *Satisfit secundæ rationi, et declaratur necessitas utriusque voluntatis intentionis, et executionis.* — Secunda difficultas erat, quæ sit necessitas utriusque voluntatis, et quo modo salvetur sufficientia auxilii in his, cum quibus Deus non habet utramque voluntatem. Quod ut declarem, adverto ex duplici capite posse hujusmodi voluntatem esse necessariam, vel saltem convenientem ad aliquod opus: scilicet vel ex parte ipsius agentis, ut perfecto modo operetur. Priori modo est omnino necessaria ad quemlibet effectum Dei voluntas

exequens ipsius, quia vel est principium proximum talem effectum, vel certe est immediate applicans omnipotentiam, quæ est tale principium proximum. Sicut in homine respectu omnium effectum, et actionum, quæ procedunt a potentis subordinatis voluntati in agendo, actus voluntatis, quo movet, et applicat potentiam executivam ad operandum, est simpliciter necessarius ad talem effectum. Ex parte vero agentis, ut perfecto, et rationali modo operetur, est necessaria intentio, et electio, seu acceptatio mediorum propter finem, quia sine illa non dirigeret actiones suas propria, et intrinseca relatione ad determinatum finem, cum tamen hoc maxime necessarium sit ad perfectum operandi modum.

9. Declaratur doctrina hæc in omni genere agentium, nam imprimis in homine ad movendam manum, verbi gratia, sufficit ex parte effectus ille actus voluntatis, quo potentia motiva manus applicatur ad talem actionem: at vero ex parte ipsius hominis, ut perfecto, et morali modo exerceat talem actum, necessarius est alius voluntatis actus, quo actionem illam externam in aliquam finem dirigat. Rursus in agentibus naturalibus, ut ignis, verbi gratia, calefaciat, sufficit facultas proxime efficiens calefactionem: tamen ut illa actio perfecto modo fiat ex parte causæ agentis, necessaria est aliqua ordinatio in finem, et quia proximum agens ita est imperfectum, ut per se non possit habere illam intentionem finis, dixit philosophus necessarium esse ut natura subordinetur superiori agenti, a quo in finem dirigatur. Denique in Deo ista ostenditur: Vult enim DEUS offerre homini concursum necessarium ad actum peccati, vult etiam offerre concursum ad actum bonum, quæ voluntas Dei, est quasi exequens, et necessaria ad effectum ex parte illius. Et nihilominus Deus vult concursum ad actum bonum propter ipsum actum, atque adeo ex intentione ejus: non sic autem vult concursum ad actum bonum propter ipsum actum, atque adeo ex intentione ejus: non sic autem vult concursum ad actum peccati, quia ex parte agentis ad perfectionem ejus pertinet ut bonum intendat, non vero ut intendat malum. Recte igitur distinguitur prædicta duplex necessitas, et uterque ordo intentionis, et executionis in divina voluntate.

10. *Objectio.* — *Respondetur.* — Dicere vero potest aliquis, hoc discursu ad summum ostendi, necessariam esse in Deo intentionem finis alicujus per simplicem, et inefficacem ac-

tum. Respondeo imprimis, hoc satis esse, ut distinguamus ordinem intentionis ab ordine executionis: neque enim nos contendimus intentionem omnino absolutam, et efficacem esse simpliciter necessariam. Tamen hinc ulterius recte colligimus, ad perfectionem agentis pertinere, ut possit, si velit, absoluta, et efficaci intentione velle finem, et ex illa speciali, et efficaci modo providere, et præparare media ad talem finem. Et ita etiam breviter respondimus supra ad similem difficultatem de electione ad gloriam, videlicet si illa est necessaria, quo modo Deus sufficientia principia tribuat his hominibus, quos a principio tali modo non elegit. Responsio enim clara est, quia illa electio non est simpliciter necessaria ex parte effectuum, sed solum ex parte agentis, supposito speciali, et perfecto modo providentiæ, quem habere voluit cum hujusmodi hominibus, quamvis sine illa potuerit sufficientia media gratiæ providere, ut latius constabit ex dicendis circa reprobos.

CAPUT XV.

AN INTENTIO EFFICAX DEI, ET EXECUTIO MEDIORUM, DIVERSAS MUTATIONES EX NECESSITATE EFFICIENT IN PRÆDESTINATO.

1. *Prima opinio.* — Hæc est tertia difficultas, quam argumenta postulabant quæ supra etiam tacta est. Pendetque ex alia generali quæstione, an decretum liberum Dei semper, ac necessario faciat aliquam realem mutationem creaturæ, et consequenter non possit aliquis actus liber in Deo intelligi, sine quo omnis mutatio, quæ in creatura sit, consistere posset. Ita enim sentiunt aliqui auctores, propter solum fundamentum inter arguendum tactum: et ex hoc principio inferunt multa valde notanda in Theologia, videlicet. Deum habere aliquem actum amoris omnino necessarium circa creaturas possibles; non posse Deum remittere peccatum etiam veniale, nisi si faciendo in homine mutationem realem formaliter incompossibilem illi peccato: item non posse ordinare rem unam ad aliam, ut finem, nisi ex se habeat naturalem habitudinem ad talem finem, vel in illa fiat aliqua realis mutatio, per quam talem ordinationem recipiat, et similia, quæ difficilia sunt: et ideo circa hoc principium, breviter, quod sentio, dicam.

2. *Conclusio.* — *Probatur inductione.* — Assero igitur imprimis, posse Deum per decretum efficax ordinare unam rem ad aliam, ut

ad extrinsecum finem, (id est, tali rei non debitum, nec illi connaturalem) nulla speciali mutatione facta in tali re, quæ sic ordinatur in finem, neque in ipso fine, ad quem ordinatur. Hoc primum ostendo inductione facta in omni ordine effectuum: efficit enim Deus pluviam interdum ex intentione fructuum aliquando vero ex intentione puniendi homines: in quo effectum, si consideremus totam realem mutationem, quæ sit in pluvia, potest esse eadem, sive fiat propter hunc, sive propter illum finem, cum tamen illi fines valde extrinseci sint tali effectui. Deinde, in moribus, ex sententia Sanctorum omnium, Deus vult permittere peccatum ex intentione alicujus boni, quod ipse Deus potest ea occasione operari, quamvis talis permissio ex natura sua non inferat tale bonum, neque illud ex se respiciat. Imo (ut infra videbimus) permissio peccati (juxta communem sententiam) aliquando est effectus prædestinationis, et intenditur a Deo, ut per illam paret viam ad consecutionem gloriæ alicujus hominis. Constat, nec propter hunc finem permissionem ipsam realiter fieri alio modo, neque ex intrinseca sua natura postulare talem finem. Et confirmari potest hoc exemplum ex eo quod eandem permissionem aliquando Deus vult in vindictam peccati.

3. *Potuit Deus creare hominem cum eadem natura non ordinando illum ad finem supernaturalem.* — Præterea de mysterio Incarnationis docet fides, factum esse propter nos homines et propter nostram salutem: Unde etiam constat apud theologos, mysterium illud aliquo modo esse ordinatum in salutem hominum, ut in finem. Est autem per se notum, hunc finem non esse intrinsecum incarnationi nec debitum: est item manifestum, potuisse Deum facere totum illud mysterium, totamque mutationem realem quam nunc fecit in humana natura ad perficiendum illud, non intendendo illum finem, nec reparando homines per Christum, sed alios creando et sanctificando. Tandem in re de qua agimus, certum est, creare nunc Deum hominem propter finem supernaturalem, et potuisse illum creare cum eadem natura, non ordinando illum ad talem finem, quod nunc suppono ex materia de gratia: ergo habuit Deus decretum liberum quo voluit ordinare hominem ad talem finem, licet immediate ex hoc decreto nulla mutatio in homine fiat.

4. Præterea omnes theologo concedunt, præter omnem voluntatem, per quam Deus confert media hominibus ad consequendum superna-

turalem finem, habere specialem actum intentionis, quo vult omnibus hominibus gloriam, saltem voluntate inefficaci. Inquiri igitur quam specialem mutationem realem faciat Deus in homine per talem actum: nam si nullam efficit, hoc est, quod nos dicimus de intentione efficaci, nec potest specialis repugnantia in illa assignari: imo facilius in illa intelligi, statim ostendam. Si vero aliqua specialis mutatio respondet illi actui, signetur quænam illa sit. Ego vero ostendo nullam esse posse, quia vel illud quod fit per hanc intentionem, est aliqua mutatio pertinens ad ordinem naturæ, et hoc non, quia eadem omnino natura rationalis cum omnibus proprietatibus sibi connaturalibus posset a Deo creari sine tali intentione, sed tantum ut frueretur naturali fine. Vel illa mutatio est supernaturalis: et hæc imprimis non semper fit in omni homine ordinato ad illum finem. Multi enim homines nunc procreantur a DEO, in quibus nulla mutatio realis supernaturalis fit in toto tempore vitæ, ut patet in multis parvulis, nec est incredibile idem contingere in multis adultis infidelibus. Et deinde quando talis mutatio fit, non fit proxime et immediate per illam intentionem, nam illa intentio ex se generalis est, et eadem respectu omnium, et mutatio gratiæ non est eadem in omnibus. Fit ergo in unoquoque per voluntatem dandi hanc vel illam gratiam, ut iidem auctores fatentur, quæ voluntas sufficeret ad totam illam mutationem realem faciendam, si sola necessitas ipsius effectus secundum se spectetur: ergo illi intentioni nulla respondet in effectu specialis mutatio realis quæ ex vi illius immediate resultat.

5. *Occurritur responsioni. — Voluntas Dei inefficax salvandi aliquos non est naturalis.* — Responderi potest actum illum, quo divina voluntas vult inefficaciter finem aliquem, non esse liberum, sed naturalem (nam hoc etiam insinuant nonnulli auctores): quia non est nisi complacentia quædam, non potest autem Deus non complacere in fine bono. Sed hoc (ut existimo) dici non potest. Primo, quia cum Paulus ait: *Deus vult omnes homines salvos fieri*, commendat Dei beneficium et liberum erga homines amorem, ut omnes sancti intelligunt, et tamen loquitur de voluntate antecedente non omnino efficaci. Secundo, quia licet illa intentio non sit absoluta de fine, tamen ex vi illius Deus vult conferre media sufficientia ad talem finem, et ita quantum est ex se vult dare illum finem, ergo non necessario, sed libere ille vult. Quod latius constabit ex dicendis infra circa

reprobos. Habet ergo Deus voluntatem liberam circa finem, ex qua non resultat specialis mutatio distincta ab ea quæ fit per collationem mediorum: ergo eodem modo habere potest intentionem efficacem, quia ratio contrariæ sententiæ æque procedit in utraque, et nulla specialis repugnantia hic assignari potest.

6. *Respondetur objectioni.* — Ratione denique ita hoc ostendo, quia ad perfectionem divinæ voluntatis pertinet, non tantum posse libere et efficaciter velle objecta seu effectus, sed etiam fines eorum et ordinationem unius in alium: ergo potest hoc libere facere sine speciali mutatione reali. Antecedens patet, tum quia in homine hoc per se spectat ad perfectionem, tum etiam quia in hoc ostenditur majus dominium voluntatis in actionibus seu effectibus suis. Consequentia vero probatur, quia ordinatio alicujus rei in extrinsecum finem per se non ponit mutationem aliquam in tali re, ut in humanis etiam actionibus videre licet. Dices, quamvis homo hoc faciat per solam extrinsecam denominationem vel habitudinem, Deum tamen semper id facere per intrinsecam mutationem, et hoc esse majoris perfectionis. Respondeo, ad perfectionem quidem pertinere, posse hoc facere per intrinsecam mutationem, quando et fini et effectui consentanea est: tamen, quod illa mutatio fiat per ipsammet intentionem præcise conceptam, et non per voluntatem exequentem, ad perfectionem non referre.

7. *Urgetur contra objectionem.* — Deinde dicitur, quamvis posse facere illam mutationem, quando est opportuna, sit perfectionis, tamen quando necessaria non est, non posse sine illa ordinare medium ad finem, non pertinere ad perfectionem, sed potius ad limitationem dominii et potestatis. Primo, quia sæpe ordinatio in finem nec requirit, nec admittit talem mutationem, ut patet in exemplis positiss, et in eo quod Scriptura dicit: *Propter electos breviantur dies illi*. Quæ enim specialis mutatio fieri potuit in illa temporis præfinitione, propter electos, quæ sine hoc fine fieri non posset. Secundo, quia vel facta illa mutatione res manet intrinsece, ac necessario ordinata in talem finem, vel adhuc finis est extrinsecus. Si primum dicatur, revera Deus nunquam ordinat proxime rem aliquam in extrinsecum finem, neque ad hoc habet libertatem. Si vero dicatur secundum: ergo necessaria est nova ordinatio libera quæ non addat specialem mutationem. Tertio, etiam in his quæ natura sua videntur per se ordinata, ut sunt, verbi causa, gratia et

gloria, est necessaria voluntas quasi elicitæ, directe tendens in ipsum finem, quia Deus non dicitur intendere finem solum quia vult rem quæ natura sua tendit in talem finem: nam hic est imperfectus modus operandi propter finem: ergo necesse est, ut ipsum finem in se, et directe velit. Unde posset Deus alicui dare gratiam sine ullo proposito, neque efficaci, neque inefficaci dandi gloriam, imo cum proposito nunquam dandi, sed solum conferendi gratiam propter actus virtutis et propter intrinsecam perfectionem ejus: ergo etiam in his quæ videntur per se ordinata, dare unum propter aliud, est specialis voluntas libera Dei, cui nova mutatio non respondet.

8. *Eadem doctrina magis confirmatur. — Refellitur quorundam responsio.* — Et quamvis hæc possent præsentī instituto sufficere: tamen ut multis materiis inserviant, addo ulterius. In effectibus præsertim moralibus posse Deum multa libere velle, quæ non faciunt in rebus specialem mutationem physicam et realem. Patet primo in effectibus quasi privativis: nam si homo per votum obligatus est Deo, potest Deus sua voluntate libera remittere obligationem, ex quo nulla in homine resultat mutatio realis, et tamen vere manet ab obligatione liber. Respondent, non liberari hominem ab obligatione, donec Deus illi revelet se remisisse votum, atque ita non fieri remissionem sine mutatione reali. Sed hoc non recte dicitur: nam licet illa revelatio possit esse necessaria, ne homo ex conscientia erronea putet adhuc se esse obligatum: tamen illa non tollit formaliter obligationem, sed supponit ablatam. Quod patet, tum quia hoc ipsum est quod revelatur: tum etiam quia formaliter aliud est velle remittere, aliud velle revelare priorem voluntatem. Unde illa mutatio non respondet priori voluntati, sed huic posteriori: nos autem contendimus illam priorem haberi sine mutatione reali in objecto.

9. *Gratia potest infundi sine remissione peccati venialis, etiam quoad culpam.* — Sed urgeo ulterius in remissione pœnæ temporalis debitæ pro peccato: nam potest Deus illam gratis remittere sua libera voluntate, neque ibi est necessaria revelatio, etiam ad tollendam conscientiam erroneam: unde in fine vitæ inveniet se homo liberum ab illo reatu, etiamsi id in vita ignoraverit, et fortasse ita de facto fit per electionem sacrificii, vel aliquid simile. Et simile argumentum est in remissione pœnæ quæ uni fit, propter satisfactionem alterius: nam posset Deus non acceptare illam pro alio, sed

tantum pro ipsomet operante: nunc autem ita illam acceptat, ut habeat illum effectum in alio et non in ipso operante: ergo necessario hoc referendum est ad liberam Dei voluntatem cum diverso respectu morali, sine alia mutatione reali creaturæ. Denique nunc per infusionem talis gratiæ in tali sacramento remittitur peccatum veniale: et tamen posset eadem gratia cum tota mutatione infundi sine remissione illius culpæ venialis. Quia nec potest in hoc assignari implicatio contradictionis, nec formalis repugnantia inter gratiam illam et veniale peccatum: ut omnino necessarium sit, illa infusa, expelli hoc peccatum, ergo ille etiam effectus moralis fit ex speciali decreto Dei libero, sine nova mutatione reali creaturæ.

10. *Responsio altera impugnat.* — Non minus efficacia argumenta sumi possunt ex effectibus positivis: aliquando enim Deus confert beneficium homini petenti, ratione petitionis, qui respectus ad petitionem liber est Deo, et tamen ratione illius nulla mutatio realis fit in effectu, quia totum illum cum omnibus intrinsecis conditionibus ejus posset Deus efficere, sine respectu ad hominis petitionem. Dices, non existente petitione hominis, posset Deus absolute idem dare sine tali respectu, tamen si dat existente petitione, necessario dat propter illam, et ita non dat hoc modo sine ulla speciali mutatione. Sed hoc profecto est incredibile: nam existente petitione potest Deus omnino illam non acceptare, nec beneficium conferre: ergo etiam potest non acceptare orationem, ut propter illam det, et nihilominus dare propter suam bonitatem et puram voluntatem. Similia argumenta sumi possunt ex aliis effectibus quos Deus confert, vel propter meritum, præsertim de congruo, vel propter aliquam dispositionem, vel propter permissionem ex quadam morali obligatione, vel per aliquas causas non physicas, sed morales, ut multi arbitrantur esse sacramenta: nam in his omnibus requiritur diversus respectus et moralis modus operandi ex voluntate divina, absque novis mutationibus realibus.

11. *Præcluditur fuga.* — Et ratio horum esse videtur, quia Deus non tantum est perfectum agens in ratione causæ physiciæ, sed etiam in ratione causæ morali: et ideo tam ex parte affectuum quam ex parte modi, utramque causalitatem per suam liberam voluntatem exercere potest: ergo non tantum physicos effectus qui per tales mutationes fiunt, sed etiam morales qui non semper illas mutationes requirunt, efficere potest. Denique, omnis voluntas

creata ex ratione et libertate, habet hunc modum operandi, qui per se pertinet ad perfectionem: quod autem id faciat cum imperfectione et mutatione sua, est per accidens et provenit ex limitatione ejus: ergo Deo tribuenda est tota hæc perfectio, seclusa omni imperfectione. Nam dicere hoc implicare contradictionem, nec probatur, ut statim ostendam, nec satisfacit. Alias eodem modo dicere quis posset, Deum non esse agens liberum, quia implicat contradictionem, sine imperfectione mutabilitatis habere libertatem. Sicut ergo, quamvis humana ratio non satis comprehendat quomodo illa duo simul in Deum convenient: nihilominus nec negat, nec negare potest non repugnare, quia utrumque per se spectat ad perfectionem simpliciter; ita in proposito sentiendum est. Quod facilius constabit respondendo ad fundamentum alterius sententiæ.

12. Respondetur ad difficultatem capite superiori propositam.—*Respectus rationis non est de intrinseca ratione actus divini.* — Ad illud ergo imprimis dicendum est, Deum neque velle per respectum rationis, nec talem respectum esse de intrinseca ratione decreti liberi, ideoque parum referre quod non possimus talem respectum concipere, nec ne, ut Deus possit velle libere hoc vel illud: neque enim pendet Deus in suis decretis liberis ex nostro modo concipiendi. Assumptum late tractatum est in disputatione 30 Metaphysicæ, sect. 9, estque per se manifestum. Nam Deus vere et realiter amat quod libere vult, non habet autem talem respectum vere et realiter. Item impossibile est id quod nos confingimus, et in re non existit, esse de intrinseca ratione amoris divini. Denique, Deus ipse cognovit sua decreta libera prout in se sunt, nullum fingendo respectum rationis, nam hoc provenit ex imperfecto modo concipiendi nostro: ratio autem, seu natura talis decreti potius judicanda est ex modo quo a Deo cognoscitur, quam a nobis: ergo quidquid sit de respectibus rationis, non sunt Deo neganda decreta libera quæ per se ad perfectionem spectant. Non quidem, quod terminari ad hoc vel illud objectum libere addat Deo perfectionem, sed quod ad infinitam perfectionem illius simplicissimi actus pertineat, posse terminari ad hæc omnia objecta sine sui mutatione aut varietate.

13. Quia vero nos non possumus velle aliquid sine mutatione nostra, a qua mutatione objectum denominatur volitum: ideo non intelligimus Deum libere volentem nisi per analogiam ad nos, atque adeo concipiendo quasi

novum actum immanentem in Deo vel novum modum ejusdem actus. Non quod objective intelligamus ibi novum modum realem: sic enim falsum conciperemus, sed quod instar talis modi amorem Dei liberum apprehendamus. Atque hoc satis esset ad intelligendum respectum rationis in voluntate divina, quia revera ab illo actu reali qui est in divina voluntate, denominatur creatura amata extrinsece, et Deus ipse denominatur intrinsece amans: quod sufficit ad intelligendum respectum rationis inter illa extrema, quidquid sit de mutatione reali. Nam hæc, quando resultat, non constituit Deum realiter amantem, sed supponit potius divinum amorem ex quo nascitur, juxta illud Joan. 3: *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret*, et illud ad Ephes. 2: *Propter nimiam charitatem suam qua dilexit nos Deus, concivificavit nos in Christo.* In ipsa ergo libera charitate et dilectione jam intelligitur respectus rationis, priusquam intelligatur mutatio realis ab illa manans.

14. *Mutatio objectiva vel moralis in creatura sufficit ad fundandum respectum rationis in intentione Dei.* — *Probatur de objectiva.* — Secundo dicitur, ad concipiendum illum respectum rationis satis esse, ut ex parte objecti, seu creaturarum possit a nobis intelligi aliqua mutatio, vel objectiva secundum habitudinem ad existentiam futuram vel moralis. Declaro priorem partem, nam per ipsammet voluntatem creandi, quam Deus ex æternitate habet, non fit statim ex eadem æternitate mutatio realis in creatura, sed quia suo tempore efficienda est, ideo in illo objecto intelligitur facta esse quædam mutatio: nam quod erat tantum possibile, jam est futurum. Hanc ergo voco mutationem objectivam, quam possumus invenire in omnibus decretis liberis Dei, quæ terminantur aliquo modo ad esse reale creaturæ. Nam posito quocumque decreto Dei absoluto et præfinito, ex vi illius verum est dicere, objectum illud esse futurum, quamvis non eodem modo, nec æque proxime ac per voluntatem executivam, sed quia Deus ex vi talis decreti infallibiliter applicat media et causas, per quas illud futurum est, quod fuit præfinitum. Quod in simili negare non possunt illi auctores qui ponunt circa prædestinatos duo decreta libera: unum universale, quo Deus vult dare omnia auxilia congrua necessaria ad gloriam: aliud, quo in particulari disponit hoc vel illud auxilium dandum. Nam ex vi utriusque decreti eadem auxilia futura sunt, et hoc satis esse existimatur, ut utrumque haberi possit, qui a mo-

du influendi ad illam rei futuritionem, diversus secundum rationem ab eis intelligitur: ergo idem admittere debent in aliis actibus. Eodem modo philosophandum est circa decretum liberum non efficax et antecedens, quo Deus vult effectum non absolute, sed sub conditione dependente a libera cooperatione creaturæ. Nam licet ex vi illius decreti non sit simpliciter verum dicere rem esse futuram: tamen vere dicitur futura, si homo voluerit quod ante illud decretum non habet, et homo ipse dicitur simpliciter posse id velle, quod etiam non posset sine tali decreto. Idemque manifestum est in indifferentia libertatis, per proximam potentiam, et expeditam ad varios actus faciendos vel omittendos. Illa enim non posset esse hujusmodi, nisi Deus voluntate sua libera obtulisset concursus sufficientem ad singulos actus illorum, ratione cujus jam voluntas est simpliciter potens ad omnes illos faciendos, quamvis in re non omnes, sed unum tantum illorum factura sit. Hic ergo mutationis modus sine dubio sufficit ad concipiendos illos respectus rationis, et illum facile inveniemus in objectis physicis et realibus talium decretorum.

15. *De morali mutatione suadet.* — Altera vero pars de mutatione morali posita est, propter objecta moralia, qualia sunt remissio pœnæ, obligationis, etc., estque per se satis facilis. Nam illa mutatio talis est, ut secundum prudentem existimationem moralem, jam non sit homo debitor, verbi gratia, ut antea erat: ergo hoc etiam satis est ad intelligendum diversum respectum rationis. Nam sicut respectus hic non est in re, ita non est necesse, in termino ejus aliquid reale physicum poni, vel auferri, sed satis est, si aliquid morale hoc modo intercedat.

CAPUT XVI.

SITNE AD PRÆDESTINATIONEM NECESSARIUS ACTUS IMPERII, RATIONE DISTINCTUS AB OMNIBUS NUMERATIS.

1. *Ratio dubitandi.* — Explicuimus omnes actus intellectus, et voluntatis, qui ad divinam prædestinationem videri possunt necessarii: superest, ut videamus an illi sufficiant, vel aliquis alius necessarius sit, in intellectu, vel in voluntate. Ratio dubitandi tota orta est ex actu imperii, quem Philosophi morales, ut ex D. Thoma et Interpret. 1, 2, quæst. 17, haberi potest, ponunt in humana consultatione, ac prudentia, tanquam necessarium ad

executionem mediorem, quæ post consultationem approbata et electa fuere. Videtur ergo similis actus ponendus in divina providentia, ac prædestinatione, servata proportione, et seclusa omni imperfectione distinctionis, aut compositionis. Nam his et similibus imperfectionibus ablatis, imperium per se perfectionem indicat ac potestatem dominantis. Unde in Scriptura legimus, Deum imperando omnia opera sua fecisse, Gen. 1: *Dixit Deus, fiat lux, etc.*, Psal. 148: *Ipse dixit, et facta sunt, ipse mandavit et creata sunt.* Est ergo in Deo talis actus necessarius, tanquam proxima ratio operandi ad extra: ergo cum eadem proportione necessarius est ad opera gratiæ et consequenter etiam ad prædestinationem, per quam præparantur. Quod vero distinctus ratione sit ab omnibus numeratis, ita ostenditur. Quia imperium est actus liber, ac proinde distinctus ab omni actu scientiæ, qui antecedit voluntatem. Rursus, non est actus voluntatis, sed posterior illo, quia imperium est intimatio quædam voluntatis: nam, quæ aliquis fieri voluit, per imperium intimat, ut fiant. Denique est actus practicus, movens et impellens, in quo distinguitur ab omni actu scientiæ futurorum, qui consequitur voluntatem. Est ergo actus ratione distinctus ab omnibus his, qui a nobis hæcenus explicati sunt.

2. *Aliqui actum imperii ratione distinctum admittunt.* — Quidam ergo theologi, omnibus superioribus actibus alium addendum esse putant, quem imperium vocant, et in intellectu illum collocant, post omnem actum scientiæ et judicii, et post omnem actum voluntatis, necessarium ad exteriorem operationem seu effectum. Volunt enim externam actionem immediatius ab actu intellectus, quam ab actu voluntatis prodire, qui actus intellectus (ut aiunt) non est cognitio, aut judicium (hoc enim ad voluntatem antecedit), sed est impulsus quidam practicus qui hac voce explicatur, *Fac hoc*, et quo potentia exequens, seu ministrans, applicatur ad opus. Hunc ergo actum etiam requirunt in divina mente ad extra operante: et consequenter aiunt, hunc etiam actum pertinere ad æternam prædestinationem, qua Deus præparat suis electis beneficia illis in tempore præstanda. Imo in hoc actu maxime collocant rationem prædestinationis, quia est quasi complementum ejus, et proxima ratio causandi prædestinationis effectus.

3. *Fundamentum.* — Fundamentum hujus sententiæ est supra insinuatam. Quia de divinis non possumus, nisi ex humanis judicare, seclusis